

Russische Federatie

a staatsgrenzen

Dullin (S.), *La frontière épaisse. Aux origines des politiques soviétiques (1920-1940)*, Paris, 2014.

Uitgebreide, op archiefonderzoek gebaseerd, studie van het grensbeleid van de tussenoorlogse Sovjetunie. De auteur detecteert een matrix van grenspolitiek, langs de sluiting van de grens, de repressie van verboden grensverkeer, de installatie van een verboden zone, deportaties en evacuaties (p. 307). Het grensbeleid evolueerde over drie etappes: eerst (1920-1923) was er de “dikke”, “dichte” grensfase, waarin het nieuwe communistische regime na de burgeroorlog “geobsedeerd” leek door controle over de grenzen, met de grensbewaker als nationale held. De grenzen dienden niet enkel als duidelijke scheidingslijn, met controle van alle verkeer, maar de zone daarrond werd tevens een spanningsveld van waaruit invloed uitgeoefend werd op de nabuur. Tijdens de tweede fase (1924-1933) werd de grens een ‘vitrine van het socialisme’, waarbij monumentale grensposten duidelijk moesten maken dat daar een nieuwe wereld begon (cf. bijvoorbeeld de grenspost van Negoreloe (RUS) / Niehorele (POL), op de grens met Polen). Tegelijk vertaalt de vrees van het Centraal Bureau dat het westelijk kapitalisme een bedreigend blok zal vormen, zich in de grenszones in een toenemend repressief regime van onder meer deportaties van de grensbevolking. Wanneer die deportaties systematisch en massaal werden tijdens de derde fase (1934-1940), werd de grenszone dan ook stilaan een verboden, nagenoeg leeg gebied (met enkel nog ‘loyale’ burgers): cf. Haesler (N.), Sabine Dullin, *La frontière épaisse. Aux origines des politiques soviétiques (1920 – 1940)*, in: *Lectures. Les comptes rendus*, 26 janvier 2015 <http://journals.openedition.org/lectures/16833> [accessed 27-07-2022]

Butler (W.E.), *The law of Soviet Territorial Waters*, ???????, 1967.

Duroselle (J.B.) *Les frontières européennes de l'URSS, 1917-1941*, ?????????, 1957.

Penck (A.), *Die natürlichen Grenzen Russlands*, ?????????, ????

Friederichsen (M.), *Die Grenzmarken des europäischen Ruslands, ihre geographische Eigenart und ihre Bedeutung für den Weltkrieg*, Hamburg, 1915.

In Azië:

Alle Russische grenzen tussen Vladivostok en Afghanistan werden voor 1917 vastgelegd na onderhandelingen of daardoor aangekondigd (met uitzondering van de grens met Mongolië).

Vooral de grensovereenkomst met Afghanistan in het Pamir-gebergte werd door China betwist, omdat het volgens de Chinezen om voormalig Chinees gebied ging.

[een geschiedenis c.q. bibliografisch apparaat, van de Russische staatsgrenzen, in het noordwesten (Nordkalotten, Karelië), zal hier in 2024 gepubliceerd worden]

Russische Federatie//China

Dankzij het grensverdrag van 16 maart 1992 kwam een einde aan de twist over de Amur-Ussuri-rivier (ondanks het verdrag waren er in 1993 wel reeds betwistingen in verband met de visserijgrenzen): de dalweg werd als grens aanvaard, waardoor enkele betwiste eilanden Chinees grondgebied werden. China had voor de onderhandelingen wel eerst de oude (nadelige) grensverdragen als vertrekbasis dienen te erkennen¹. De basisoorzaak van het conflict was het feit dat hier de contractie van de grenszones van twee imperia tot een einde kwam. Tijdens de Chinese 'inzinking' van de late 19^e eeuw wist Rusland een gunstig Verdrag van Petersburg (1881) af te sluiten. Ook in het oosten, in Mandsjoerije en op het Kwantung-schiereiland, drong Rusland steeds verder op. De katalysatoren van het conflict waren velerlei: de ideologische en geopolitieke rivaliteit, de landhonger van dichtbevolkt China, de racistische ondertoon van Rusland in de betrekkingen met China; daarenboven wist China dat het Russische Verre Oosten slecht geïntegreerd was (en is) in de rest van de staat, met vooral militair-technologische 'wapens' tot zijn beschikking, in tegenstelling tot de Chinese 'volksmacht', en dat de Russen in feite best tevreden waren met een status quo. De gevolgen van het grensconflict waren echter wereldomvattend, omdat het zo de concurrentie van drie in plaats van de potentiële twee supermachten creëerde. Het conflict escaleerde in 1969 zelfs tot een heuse grensoorlog: recentelijk werd bekend dat de Russische Minister van Landsverdediging toen voorstelde om hierbij zelfs atoomwapens te gebruiken... In juli 2008 kwam echter een einde aan een veertig jaar durende grensconflict, waarbij Rusland het eiland Yinlong (CHN) / Tabarov (RUS) en de helft van het eiland Heixiazi (CHN) / Bolsjos Oessoerijski (RUS), samen een gebied van 174 km², aan China afstond (akkoord van 2 juni 2005).

Mc Cagg (W.O.) & Silver (B.D.), *Soviet Asian Ethnic Frontiers*, New York, 1979.

Wu (C.C.), *Über die Ursprünge des Chinesisch-Sowjetischen Grenzkonfliktes*, Bochum, 1988.

Thubron (C.), *The Amur River: between Russia and China*, London, 2021.

Russische Federatie//Estland

De zuidoostgrens van Estland met de Russische Federatie is een zigzaglijn dwars door boerderijen, in 1945 door (dronken) dorps-ouderen getrokken en nog steeds betwist, dus zonder officieel grensverdrag. Estland verwijst daarbij naar de grens die in het Verdrag van

¹ Bij het verdrag van Kiacka uit 1727 werd de grens tussen China en Rusland deels gemarkeerd (dat ws overigens ook het geval in de 19^e eeuw rond de internationale enclave die Sjanghai toen was).

Tartu in 1920 werd vastgelegd: daarin was het district Petsery (EST)//Petchory (RUS) bij Estland gevoegd. Toen echter in 1944 Estland bij de Sovjetunie werd ingelijfd, werd Petseri echter aan de Russische 'oblast' (provincie) Pskov toegekend, een grens die bij de hernieuwde onafhankelijkheid van Estland in 1991 behouden bleef (Rusland betoogde daarbij dat het Verdrag van 1920 niet meer geldig was want afgesloten tussen twee staten die niet meer bestaan). De rivier Narva (samen met een brug) scheidt overigens symbolisch West- en Oost-Europa, tussen de steden Narva (in Estland) en Ivangorod (in Rusland), met forten aan weerszijden van de grensbrug. Een geopolitieke particulariteit is het Russisch hydroelektrisch station waarvan de dam door de grens in Narva wordt doorsneden.

Estonia-Russia Border, in: *Wikipedia*

https://en.wikipedia.org/wiki/Estonia%E2%80%93Russia_border#:~:text=The%20Estonia%E2%80%93Russia%20border%20is,part%20of%20the%20Soviet%20Union.

[accessed 08-07-2023]

Estonian-Russian territorial dispute, in: *Wikipedia*

https://en.wikipedia.org/wiki/Territorial_issues_between_Estonia_and_Russia

[accessed 08-07-2023]

Russische Federatie//Finland

Finland begon in 2023 met de bouw van een hek, uitgerust met camera's en sensoren, over 200 kilometer op de grens met Rusland. Dat betekent dat nog 1000 kilometer zonder afscheiding blijft, hoofdzakelijk in het noorden waar het grotendeels wildernis en dunbevolkt is. De bedoeling is vooral ongecontroleerde inwijking moeilijker te maken en zou in 2025 voltooid moeten zijn.²

Russische Federatie//Japan

Met Japan heeft Rusland nog steeds een territoriale twist over de Koerilen-eilandengroep (Chishima rettō in het Japans): de Japanners claimen hierbij de Habomais-groep en drie andere eilanden (Koenasjir, Itoeroep, Sjikotan). De eilanden hebben voor Rusland wel een zeker strategisch belang (ze liggen rond een van de drie vaarroutes naar de Stille Oceaan), maar de visserij in deze weinig bevolkte en barre streek kan nauwelijks een economisch argument voor zoveel betwisting lijken. Vooral voor Japan spelen echter gevoelsmatige argumenten mee. Het probleem voor Rusland is dat een teruggave een soortgelijke eis van China staft. Een hele reeks mogelijkheden passeerde reeds de revue: de eilanden huren (in ruil voor economische hulp aan Rusland) of kopen door Japan, het gezamenlijk beheer van de Koerilen als vrijhandelszone, elk land krijgt twee eilanden... In 1855 had Rusland aanvaard om de Koerilen (of 'Noordelijke Territoria' in Rusland) te verdelen langs een grenslijn tussen de eilanden Urup en Iturup; toch beleven er grensschermschelingen voorkomen. In 1875 had een bilateraal verdrag weliswaar de Japanse soevereiniteit over de eilanden erkend in ruil voor het opgeven van Japanse eisen op het zuiden van Sakhalin; maar in 1904 wist Japan toch zuid-Sakhalin in te nemen en na de Eerste Wereldoorlog werden de Koerilen volledig geannexeerd door Japan. De twist startte met de inname in 1945 door de Sovjetunie van de eilanden en het zuiden van het Sakhalin-eiland. Door de overeenkomst van Jalta (in 1945) en het Verdrag van San

² D. Hermansyah, Finland bygger et stängsel mot Ryssland - byggs klar 2025, in: *SVT Nyheter*, 28 oktober 2023.

Francisco werden de Habomai-eilandgroep en de eilanden Shikotan, Kunashin en Iturun (Etofon) Russisch bezit.

Russische Federatie//Kazakhstan

In 1998 werd een voor de oliewinning belangrijk verdrag gesloten over de grens in de Kaspische Zee: de zee werd opgedeeld in offshore zones (nationale sectoren), op basis van 'gelijke afstanden'

Russische Federatie//Noorwegen

Norway-U.S.S.R. boundary, Washington, 1978 (*International Boundary Study* n°24).

Zaikov (K.S.) Russian-Norwegian borderland in the foreign historical literature in the 20th - beginning of the 21st centuries, in: *Arctic and North*, 30, 2018, 60-75.

På kant med naboen, in: *Aftenposten (A-magasinet)*, 8 januari 2021(updated 11 januari 2021).

<https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/mBM51p/paa-kant-med-naboen>
(accessed 27-07-2022)

Eén van de gevolgen van de Russische invasie van Oekraïne in 2022, was dat als reactie op de westerse sancties, de stroom werd afgesneden van de Noorse bewakingsinstallatie Grenseberg die tot dan van een Russische atoomcentrale was gekomen.³

Noorwegen//Russische Federatie

³ <https://www.aftenposten.no/norge/i/15Mx6J/norsk-overvaakingstaarn-fikk-stroem-fra-russland>

Russische
Noorwegen//

Federatie//
Finland

De enige grenspost bevindt zich in Storskog, gemeente Sør-Varanger (langs Russische zijde is dat Borisoglebsk); sinds 2012 kunnen grensbewoners zich een pasje aanschaffen dat recht geeft op een aantal grensovergangen zonder visum (meestal Russen die in Kirkenes gaan winkelen of daar het vliegtuig naar het zuiden nemen).

Lien (A.C.), *Colouring sovereignty: how colour helped depict territorial claims to the Arctic in Northern Europe on sixteenth to nineteenth century maps*, in Langhe (D.) & Van der Linde (B.), o.r.v., *Maps and Colours. A complex relationship*, Leiden, 2024, 82-101.

Zeegrens

Fleischer (K.A.), *Fiskerigrensene, folkeretten og den økonomiske sone*, Oslo, 1977. Algemeen werk over zeegrenzen (naar aanleiding van het dispuut ter zake met de Sovjetunie).

Russische Federatie//Polen

Uit vrees voor de kanalisering van migranten door Rusland langs Kaliningrad besloot Polen in het najaar van 2022 om op de 210 km lange grens met enclave twee meter hoge en drie meter brede geëlektrificeerde prikkeldraad te installeren.

b interne grenzen

Shabad (T.), *The administrative-territorial patterns of the Soviet-Union*, in: East (W.G.) & Moodie (A.E.) eds., *The Changing World. Studies in Political Geography*, London, 1956, ??-??.

